

CULTURA

Guillemet revisa el mite de l'Empordà a través de la mirada dels escriptors

El periodista figuerenc fa un «viatge literari» a les fonts i l'evolució del símbol, de Maragall a Pla

13/10/09 00:00 - FIGUERES - EVA VÁZQUEZ

Joan Maragall va fundar el mite imaginant un Empordà engendrat per l'idil·li d'un pastor i una sirena, i Josep Pla, volent portar la llegenda al món terrenal, va contribuir a consolidar el seu paisatge com una meravella geològica. Entre l'un i l'altre, aquesta terra que ha representat com cap altra l'essència de la catalanitat ha alimentat centenars de textos de gent com ara Foix, Sagarra, Fages de Climent o Dalí, que el catedràtic de periodisme de la Universitat Pompeu Fabra Jaume Guillemet (Figueres, 1950) ha recopilat a *L'Empordà dels escriptors (La Magrana-L'Avenç)*, un viatge literari a les fonts i l'evolució del mite empordanès.

«Salut, noble Empordà, capçal de la pàtria, mirall de Catalunya», començava Joan Maragall la seva intervenció als Jocs Florals de Figueres de 1906, el mateix any que compondria el poema *L'Empordà*, convertit en sardana per Enric Morera, que inaugura la falla del pastor i la sirena d'aquesta «Catalunya en petit», com en deia Carles Pi i Sunyer, fent-la néixer de l'amor entre el mar i la muntanya i batejant-la ja per sempre com una «plana riallera», un «palau del vent». Amb la sardana de Maragall, a pesar de contribucions anteriors que es poden rastrejar des de Ramon Muntaner a Jacint Verdaguer o Josep Pella i Forgas, comença la construcció del mite literari de l'Empordà com a substantivació d'un ideal, com a imatge ventilada i perfecta de la Catalunya sencera, noucentista i mediterrània primer, republicana i federal aviat.

Darrere d'ell, Eugeni d'Ors, Ferran Agulló, Caterina Albert, Josep Pous i Pagès o Pere Corominas acabarien d'arrodonir el discurs que identificava aquest territori amb les qualitats distintives de la pàtria i la catalanitat, convertint-lo en una excepcionalitat, una encarnació de les bondats nacionals, abans que aparegués Josep Pla i advertís que el seu país no tenia res d'especial, que la seva vocació més autèntica i eficaç havia de ser la de normalitat. Per això l'Empordà, en el llibre de Jaume Guillemet, té dues cares que es corresponen amb els dos grans capítols en què l'ha estructurat: «El mite de Maragall» i «El país de Pla», és a dir, l'idealisme contra el materialisme, l'arravatament líric i mitològic enfrontat a l'observació pura del paisatge. La paradoxa, alerta Guillemet, és que a la seva prosaica manera Pla no deixa de participar en l'elaboració del mite, no només transformant-lo en l'objecte literari principal de la seva obra, sinó convidant a descobrir el paisatge empordanès, i en particular la Costa Brava, als amics de Barcelona, com ara Foix o Sagarra, perquè acabessin d'integrar el paisatge viscut a l'imaginari col·lectiu. Hi hauria encara la recreació literària dels escriptors locals, com ara Fages de Climent, Manuel Brunet, Puig Pujades i, per descomptat, Salvador Dalí.

Un mite rebaixat

Tot i això, a partir de la Guerra Civil, es produeix una transformació en la mirada damunt el país, explica l'autor, presentat ara com «una mena de mite rebaixat», més historicista i literari, però que sovint serveix també de coartada d'un determinat nacionalisme, en el sentit que «si en plena dictadura no es pot ser català, almenys que es pugui ser empordanès». El llibre, tot i acabar cronològicament amb les morts de Pla, Fages i Dalí, fa referència també als escriptors que els han pres el relleu a partir dels seixanta, des de Montserrat Vayreda i M. Àngels Anglada a Josep Ibáñez Escofet, Antoni Puigverd o Joan Guillemet, pare de l'autor.

Guillemet, que fa una estada a la London School of Economics com a investigador convidat, impulsant un treball de recerca sobre la recepció del procés de transició espanyol a la premsa internacional («s'ha estudiat molt el paper dels corresponents estrangers durant la guerra, però gens encara com es va percebre des de fora el procés de democratització després de la mort de Franco»), ha plantejat el llibre, més que un assaig, com una selecció de textos relligats per un fil narratiu, però admet que acaba proposant una teorització sobre el paisatge i el risc de perversió a què l'ha abocat el turisme. «Quasi cent anys després del discurs del seu avi, Pasqual Maragall va oferir, el 1986 i també a Figueres, una altra conferència en què ja es preguntava si l'Empordà aspirava a ser una Toscana o un Benidorm», explica el periodista, que pren molt en consideració l'advertència de Pla segons la qual «el turisme i l'accés al diner fàcil comprometen l'essència de l'empordanès, que és ser un contemplatiu». Figuerenc d'arrel, Guillemet no eludeix l'autocrítica: «L'empordanès és un individu que està molt content d'haver-se conegut, però hauria de ser conscient de la cruïlla decisiva en què es troba el seu territori.»

Darrera actualització (Dimarts, 13 d'octubre del 2009 00:00)

Jaume Guillemet, en una imatge de l'any passat, a Garriguella. Foto: LLUÍS SERRAT.

Notícies de ...

[Figueres](#) [Barcelona](#) [Garriguella](#)

Publicat a

[El Punt Comarques Gironines](#) 13-10-2009 Pàgina 29